

KEELEKAITSJA

12. detsembril 2007 toimus Tartu Kirjanduse Majas Eesti Keele Kaitse Ühingu kogumiku „Keelekaitsja” 7. numbri¹ esitlus teemal „Kelle oma on eesti keel?”.

Vaadeldavas kogumikus vaevad eesti keele ühiskondlikku asendit Karl Pajusalu, Haldur Öim, Tõnu Tender, Jaak Viller, Urve Läänemets, Karin Rummo ja Ilmar Tomusk.

Karl Pajusalu märgib, et kõige tähtsam on eestlaste endi lugupidav suhtumine, et eestlased ise ei peaks oma keelt n-ö väikseks keeleks. Eesti keel on mitmekülgsest arenenud moodne kultuurkeel: tuleb tegutseda selle nimel, et üha rohkem eesti keele rääkijaid hindaks ja kasutaks oma keelt selle väärtuselt.

Haldur Öim leiab, et keeleohtudest rääkimisel tuleb eristada vähemalt kaht asja: esiteks eesti keelt kui oma individuaalse ehituse ja sõnavaraga keelt ja teiseks selle keele kasutamist kõigis riigi ja ühiskonna funktsioneerimise valdkondades. Neist teine – et eesti keelt ei kasutata kõigis valdkondades kõõgist teaduseni ning kõrghariduseni või ärisuhtlusest riigijuhtimiseni – on palju ohtlikum.

¹ Keelekaitsja 7. Eesti Keele Kaitse Ühingu kogumik. Koostaja ja peatoimetaja R. Vääri, keeleteoimetaja V.-L. Kingisepp. Tartu: OÜ Bookmill, 2007. 100 lk.

„Keelekaitsja” ilmub 2001. aastast üks number aastas. „Keelekaitsja” väljaandmist on toetanud Eesti Kultuuriseltside Ühendus, Eesti Kultuurkapital, Tartu Kultuurkapital ja Tartu Linnavalitsus.

Karin Rummo tõdeb, et kipume teadustöid kogu jõust inglise keeles vormistama ja et eesti keele tuleviku suhtes usu kaotanud teadlased lausa propageerivad seda.

Urve Läänemets nendib, et eesti keel on riigikeeleks kuulutatud, aga paljudes eluvaldkondades ei ole ta inglise keelega võrdväärne. Hea inglise keele oskus on vajalik, aga praegused eelistused on põhjendamatult tasakaalust väljas.

Tõnu Tender märgib, et analüüs ei ole näidanud võõrkeelte oskuse ja Eestist emigreerumise plaanide põhjuslikku seost: parem keeleoskus üksinda ei soodusta inimeste äravoolu.

Jaak Viller rõhutab, et eesti keel kui eurokeel esitab meile senisest tunduvalt tõsisema väljakutse koolitada keelespetsialiste tõlkideks ja tõlkijateks.

Ilmar Tomusk keskendub Eesti keelepoliitika neljale kõige olulisemale probleemile. 1) 12. aprillil 2007 võeti vastu põhiseaduse muudatus, mis sätestab, et riigikeele kasutamine on kohustuslik kõigis avaliku huvi peamistes valdkondades, milleks on ühiskonna turvalisus, avalik haldus, haridus, tervisekaitse, tarbijakaitse ja tööhutus. 2) Peamisi valdkondi, kus eesti keelt ei väärtustata, on avalik ruum: võõrkeeled vahavad ärinimeses ja avalikel reklaamikandjatel. Äriseadustiku kohaselt kirjutatakse ärinimi eestiladina tähestikus, kuid nimede keelsuse suhtes kahjuks mingeid nõudeid ei esitata. 3) Eesti keele kvaliteedi langus, millel on mitu põhjust: eesti keele

ja kirjanduse tundide arv tunniplaanis on aasta-aastalt vähenenud; enam ei loeta nii palju ilukirjandust, vaid tarbetekste, mille keelehariduslik väärtus on väike; tavakirjavahetus on asendunud telegrammstiilis arvuti- ja SMS-suhtlusega. 4) Riigikeele maine allakäik: põhiseaduse sätte (§ 6) ja mõtte kohaselt peaksid poliitikud rääkima eesti keelt ka avalikkusega suheldes, aga venekeelses meedias esinedes läheb palju poliitikuid üle vene keelele, kuigi tele- ja raadiotoimetustes on tõlgid olemas.

Vildakat keelekasutust käsitlevad Priit Põhjala, Leo Kaagjärv, Reet Vääri, Rein Veidemann ja Peeter Olesk.

Priit Põhjala rõhutab, et vormi- ja sisukordused on halvad siis, kui hakavad korratavat keelendit devalveerima ega lisa mõttele midagi juurde.

Leo Kaagjärv nendib, et vigased ja eesti-inglise segakeelsed vormid häirivad nii eestlasi kui ka turiste.

Rein Veidemann mõtiskleb keelest kui olemise kojast. See algab igast kodust, tänavast, linnast, meediast – avalikust ruumist.

Peeter Olesk rõhutab, et keelepoliitika peab olema riigivalitsemise ja iseseisvuse juhtimise üks osi. Kontrollijal peab olema lisaks pelgalt keeleseadusele viitamisele ka veaparanduse saavutamise õigus. P. Olesk toob välja vajaduse luua keeleamet uuel kujul. Teiseks väljapääsuks on soetada suurte sõnaraamatute kõrvale võimalikult kiiremini käe- ja taskupäraseid ning taskukohaseid sõnastikke.

Ingrid Rüütel toob näiteid 2006. aastal Eesti Klubi korraldatud koolinoorte

esseevõistluse „Kuidas olla eestlane 21. sajandil?“ töödest, analüüsides noorte huvi eestluse, eesti keele ja kultuuri vastu.

Külliki Kask teeb kokkuvõtte üldhariduskoolide eesti keele tundide vähenemisest ja õpilaste õigekirjaoskuse langusest, nentides, et kui praeguste koolilaste vanematel ja vanavanematel oli algkoolis kohustuslikke eesti keele tunde kolme aasta jooksul 945, siis praegu on 175 kuni 280 tundi vähem. 2002. aasta Euroopa Komisjoni aruande põhjal on eesti koolis emakeeleõpetuse osakaal väiksem kui enamikus Euroopa Liidu riikide koolides.

Valve-Liivi Kingisepp annab ülevaate 11. märtsil 2007 Lüganusel toimunud O. W. Masingu päevast, Hille Alver 14. märtsil toimunud Viljandi maakonna kaheteistkümnendast kauni emakeele päevast ja K. J. Petersonile pühendatud keelevõistlusest, Reet Vääri 10. märtsil Tartus toimunud emakeelepäeva konverentsist ja teistest aasta keelesündmustest. Külliki Kask on kirja pannud Eesti Keele Kaitse Ühingu 2007. aasta kroonika.

Ühingu põhiseisukohti, mis rõhutavad eesti keele kaitsmise vajadust, väljendavad „Keelekaitse“ esitatud avalikud kirjad ja pöördumised riigikogu, valitsuse, kohalike omavalitsuste, erakondade, meediaväljaannete, äriühingute ja üldsuse poole.

REET VÄÄRI